

EKONOMİ POLİTİK

Erinç Yeldan, 2 Ekim 2019

2019’da Bir “Değişim” Temennileri Öyküsü

Ulusal ekonominin 2020-2022 dönemine ilişkin ekonomik görünümüne ilişkin değerlendirme ve hedeflerini açıklayan *Orta Vadeli Program*, Maliye Bakanı **Berat Albayrak** tarafından açıklandı. Yeni Ekonomi Programının alt başlığı *Değişim Başlıyor* ifadesini taşıyor.

Bu haftaki yazıma değerli okurlarımıza önce bir anımsatma yaparak başlamak arzusundayım: ekonomik sistem bir “genel denge sistemidir”. Bunu daha yalın bir ifadeyle söylersek, “ekonomi kapalı devre bir sistemdir”. Her değişken, her karar birbirine bağlıdır; dolayısıyla, ekonomideki değişkenler birbirinden kopartılarak, rastgele hedefler etrafında kurgulanamaz. Böyle yapılırsa ortaya tutarsız bir karmaşa ve “dengesizlik” çıkar.

30 Eylül sabahı açıklanan *OVP -Değişim Başlıyor* metni böylesi bir tasarımın ürünüdür.

2019 OVP metni milli gelirin 2019’da yüzde 0.5 büyüme ile sonuçlanacağını, 2020’de ise büyüme oranının birden bire yüzde 5’e sıçrayarak, 2022’ye kadar bu tempoda artmaya devam edeceğini hedefliyor. Bununla kalmayıp, söz konusu büyümenin dış açık (cari işlemler açığı), yani döviz açığı yaratmadan, sağlanacağını muştuluyor. Programa göre Cari İşlemler Dengesi 2019’da 1 milyar dolarlık fazladan sonra 2020’de 9.5 milyar dolar *açık* verecek, 2022’de ise “0.0” değerinde *dengede* olacaktır.

Bir karşılaştırma ve anımsatma için, 20 Eylül 2018’de açıklanan geçen seneki OVP metni, cari işlemler dengesini 2019’da -26.0; 2020’de -23.5; 2021’de ise -24.1 milyar dolar olarak vermekte; büyüme oranını ise 2019 için yüzde 2.3; 2020’de yüzde 3.5 olarak hedeflemekteydi.

2018 ve 2019’un OVP metinlerinde 2020’nin ihracat hedefleri hemen hemen aynıdır. Farklı olan tek rakam yeni OVP’de ithalatın 20 milyar dolar daha az olacağı tahminidir (252.0 yerine 231.5 milyar \$). Dolayısıyla, yeni OVP büyüme ve dış açık arasındaki bağlantının tamamen dönüştürüleceğini ve Türkiye’nin 2020’den itibaren birden bire *daha az ithalat yaparak, cari işlemler dengesini sağlayacağını* öne sürmektedir. Türkiye’nin neredeyse çeyrek yüzyıl boyunca koşullandırılmış olduğu, *ithalat yapmadan üretmemeye* gerçeğini bir sene içerisinde değiştirecek olan böylesi bir teknoloji ve yatırım hamlesinin tasavvuru, bilim kurgu romanlarına dahi sığdırılamayacak bir fantezidir.

Tasarruf yatırım dengesi ve gelirler politikası

Okurlarımın bu satırlarda sık sık dile getirilmiş olduğunu anımsayacağı üzere, *cari işlemler dengesi ulusal tasarruf yatırım farkını* ifade eder. Dolayısıyla, cari işlemler dengesinde beklenen söz konusu iyileşmenin bir diğer boyutunu yatırım ve tasarruf rakamlarında izlememiz gerekmektedir. Yeni program sabit sermaye yatırımlarının kamuda daralmaya devam edeceğini, ancak özel sektörde 2019’da yüzde 7 daraldıktan sonra, 2020’de birdenbire

yüzde 12.1, daha sonra da yüzde 9.5 ve 8.3 artmaya devam edeceğini öne sürmektedir. Yani özel sektör sabit sermaye yatırımları, toplam büyüme oranının neredeyse 2 misli artış sunarak ekonominin sürükleyicisi olacaktır.

Oysa şirketler kesiminin mevcut 220 milyar dolara ulaşan borç yükü ve yaşanan döviz kuru şoku nedeniyle tahrip edilmiş bilanço yapıları düşünüldüğünde, böylesi bir yatırım hamlesinin bu kadar kısa sürede özel sektörden beklenmesi gerçek dışıdır. Tasarruflarda da *özel kesim tasarruflarının* beklenen “*değişimin*” ana aktörü olacağı anlaşılmaktadır. Program, milli gelire oranla 2018 yılında yüzde 24.4 olarak gerçekleşen özel tasarrufların, 2020’de yüzde 28’e; 2022’de ise yüzde 30.6’ya fırlayacağını öne sürmektedir.

Tasarruf payında böylesi bir sıçrama yaratmak için *gelirlerin*, özellikle tasarruf eğilimi yüksek olan emekçi sınıfların gelirlerinin, hızla arttırılmasını beklemek gereklidir. Oysa bu, ücretlerin *gerçekleşen* değil, *hedeflenen* enflasyona göre ayarlanacağı –yani *reel ücretlerin geriletileceği*, bir gelirler politikası ile tutarlı değildir. Daha genel olarak değerlendirildiğinde, IMF’ye kapalı ardında verilmiş olan sözler doğrultusunda, “yapısal uyum” reformu adı altında, *iş gücü piyasalarının esnekleştirilmesi* adına sürdürülmesi tasarlanan emek aleyhtarı, kemer sıkma politikaları ile de mümkün olmayacaktır.

Kamu maliyesinde disiplinsizlik sürerken

20 Eylül 2018’de sunulan geçen yılın OVP dokümanında merkez yönetim bütçe dengesi 2019 için yüzde -1.8; 2020 için ise yüzde -1.9 olarak verilmekteydi. 2019’un “yeni” programında bu rakamlar daha kötü bir bütçe performansının hedeflenmekte olduğunu ortaya koymaktadır: 2019 ve 2020 için her iki yılda da yüzde -2.9 açık. Faiz dışı fazla hedefi de geçen sene 2019 için yüzde +0.8 iken; “yeni” programda bu rakam yüzde -0.5 ile verilmiş, geçen seneki hedeften yüzde 1.3’lük bir sapma meydana gelmiştir. Yerel ve uluslararası finans şebekesi bu bozulmayı affetmeyecektir!

Oysa geçen sene büyük medya desteği ile ilan edilen programın alt başlığı, anımsayalım, “*Dengelenme, Disiplin, Değişim*” idi. Türkiye ekonomisi 2019 boyunca yüzde 15-20 düzeyindeki enflasyonu; yüzde 10 gerileyen yatırımları; kamu bütçesindeki tahribatı ve yüzde 16’ya dayanan işsizliği ile ne dengelenmiş; ne de disiplin sağlayabilmiştir.

“Değişim”? Siz karar verin.